

Morska deklica, ki pravi ribiču: „Kak blizu strelca stoji lepota, ki zanjo srce ti gori,“ namiguje na to, da grozi lepi Devici, ki jo mornar vedno gleda, puščica s Strelčevega loka, da bo torej krasotica Strelčev plen — nikoli ne bo ribičeva.

Ivan Koštiál.

Koncert „Ljubljanskega Zvona“ dne 16. maja 1919. Zdi se mi za naše razmere zelo značilno, da je bil ta koncert slabo obiskan ter da ga je „Slovenec“ popolnoma prezrl, „Slov. Narod“ pa ga le na kratko ocenil in šel pri tem molče mimo onega, kar je bilo na tem koncertu najpomembnejšega.

Ljubljana je slovenski kulturni centrum pač le po tem, ker tu slučajno biva največ slovenskih tvornih duhov, nikakor pa ne po tem, da bi naša kultura imela tu res kako ozračje, ali kako, vsem tvorcem tako blagodejno, široko resonanco. Ljubljana se marveč naravnost odlikuje po nenavadni duševni mrzloti, ki se že hudo približuje ledišču.

Kar čudno bi bilo, če bi kak kulturni pojav zbudil tu kaj prida zanimanja. Naše javno življenje je skoroda gluho za probleme kulture; v najugodnejšem slučaju smatrajo umetnost le za nakit življenja, le za luksus. Treba pa je enkrat povdariti z močnim povdarkom, da je samotvorna duševna kultura najvišja potencia življenja vsakega naroda. Ona je, ki daje narodu ceno in vrednost v duševnem svetu celega človeštva.

Vse, kar se drugega godi v narodovem življenju, zlasti vse, kar je v zvezi z njegovo materialno kulturo, je pač važno za narodov (takorekoč) vegetativni, telesni obstoj, toda vendar ni samo sebi namen, temveč edinole baza duševni kulturi. Podobno kakor tudi v življenju poedinca, ni življenja smisel v gojitvi telesa, temveč brezdvomno v tem, da človek doseže čim večjo duševno popolnost in vdejtvitelnost. Duševne kulture narodove najlepši cvet pa je narodova umetnost. Vsaka umetniška tvorna osebnost je vsled tega za narod dragocen zaklad. In če premislimo, da je pojava talentov precej nezavisna od številnosti naroda in od višine njegove kulture, da je temveč le srečen slučaj usode, ki narod obdari z novo umetniško silo, potem je pač dostojno in pravično, da vsi, ki ljubimo kulturo svojega naroda, kakor praznik slavimo oni dan, ki nam odkrije novo umetniško silo.

Tak praznik je pomenilo zame izvajanje 1. stavka godalnega kvarteta, katerega je napisal Lucijan M. Škerjanc. On je zelo mlad, napisal je že precejšnje število lepih, zanimivih pesmi, toda moč njegovega talenta se je najbolj očitno pokazala v tem stavku. Dasi delo ni brez senčnih strani — kako bi naj tudi bilo drugače pri prvem poskusu, v tako težavni obliki, v malo poznanem materialu — vendar vdarja na vseh koncih in krajih iz dela tako močan vrec tvorne sile, tako pestra iznajdljivost, bodisi melodična, bodisi harmonična, tako močan instinkt za oblikovanje, da vidim v Škerjancu enega najmočnejših kompozitorskih talentov, kar nam jih je usoda do sedaj naklonila. Narod moj in oni, ki ga reprezentirate, ali boste dovoljno spoznali, kaj je naša korist in ob enem naša dolžnost sedaj, ko se Škerjanc odpravlja v svet, da se popolnoma posveti in poglobi v svoji umetnosti!? —

Kakor je zame velika pomembnost Škerjančevega nastopa, vendar bi bilo krivično, če bi ne povdaril še drugega važnega pojava na tem koncertu. S Škerjančevim delom se nam je prvič predstavila kvartetna združba: gg. brata Zika, Trost in Dežela, ki so razen Škerjanca igrali še Čajkovskega kvartet v D-duru. Dočim so bili gospodje pri Škerjančevem delu v začetku še nekako

neorijentirani v akustičnih razmerah dvorane in zato nekoliko nemirni, so se že v drugi polovici Škerjančevega dela lepo strnili in igrali potem zlasti Čajkovskega tako mladeniško zanosno, njim na čelu njih izborni temperamentni primarij, da so fascinirali celo dvorano, dasi naša publika ni še preveč vajena tako težkim stvarjem.

Če nam bo sreča mila, da postane ta kvartetna združba temelj stalnemu slovenskemu kvartetu, bo ta dan tudi v tem pogledu ostal pomemben v naši kulturni zgodovini.

Društvo »Ljubljanski Zvon« samo, ki je pri koncertu nastopilo z nekaj zbori, pa si naj šteje med svoja najboljša dejanja to, da je dalo s svojim nastopom prijazen okvir kulturno tako važnim pojavom in kumovalo krstu Škerjanca enako, kakor sta pred leti ob njegovi pomoči prvič stopila pred slovenski svet naš Ravnik in naš Rijavec.

Anton Lajovic.

Edmond Rostand (1868—1919), eno najbolj slovečih imen v sodobni francoski dramatik. Kakor je bil v svojem knjižnem delovanju glasnik heroizma, zlasti v mojstrovini *Cyrano de Bergerac* (1897), tako je bil sam junak tekom zadnjega svetovnega spopada. Nazadnje pa je prišla mala Španka in mu dala udarec, češ: *A la fin de l' envoi, je touche.* Pokopali so ga letos 20. svečana v Marsilji, rojstnem mestu njegovem.

Rostand je pisal zgolj verze, vendar čista lirika obsega le zbirko *Musardises* (igračkanje), ostala dela so dramatična, z močnim nadahom romantike. *Les Romanesques* (1894) in *la Princesse lointaine* (1895), kakor tudi *la Samaritaine* (1897) niso pravzaprav prinesli nobene nezaslišane note, njih glavna zasluga je lehkotna in živa domišljija, blesteč in barvit izraz, prikupila so se tem lažje, ker se je bilo občinstvo že naveličalo realizma in naturalizma, kakor jim ga je nudil »*théâtre rosse*«. Te dobre lastnosti so se pri naslednjih igrokazih še znatno povečale. Tako je žel *Cyrano* spričo zapletene intrige, iskreče versifikacije in srečnih besednih najdeb zavisti vreden uspeh, katerega ni mogel zabrisati *Aiglon* (1900). Zadnje Rostandovo delo, ki se je uprizarjalo po vseh večjih svetovnih odrih, je pa živalska komedija *Chantecler* (1910), polna rafiniranih »*trouvailles*« in *esprit*, do preobloženosti. Marsikateri Francoz se je spominjal v trdi preizkušnji gorostasne vojne lepih stihov petelinovih, ki pravi »*Po noči verjeti na luč, je lepo (c'est la nuit qu' il est beau de croire à la lumière).*

Ni naš namen, obširno razpravljati o Rostandovih vrlinah, tem manj, ker je že »*Zvon*« prinesel Juvančičevo daljšo študijo, *Naši Zapiski* pa Šmalčevo o priliki *Chanteclera*. *Cyranov* avtor je užil toliko slave, da je bil že otopel za nje mik in čar; največja uteha mu je bila naposled v ljubezni. Razumevanje je gotovo nahajal v najožjem krogu; sin in žena sta sama znana literata. Pa tudi stanovski tovariši so ga v splošnem visoko čislali.

V imenu književnikov se je poslovil od njega pisatelj *Haraucourt*, ki je povdarjal, da Rostand ni pel samo iz sebe, temveč iz celega naroda. Primerja ga liri, zasajeni v rodna tla, od vseh strani domovine se lové vetrovi v njene strune, glasovi vseh pokrajin izzvanjajo v njej! Enako ditiramski so ga slavili drugi slovstveniki kot narodnega poeta, tako da je ministrstvo *Arnyvelde* otvorilo v listu *Lutetia* poizvedbo »*Kaj je narodni pesnik?*« Mora-li biti dramatik in potemtakem znan najširši publiki, ali je lahko zgolj lirik in tako poznat domači in tuji eliti ter šele ščasoma širjim slojem? Je-li nje-